

De toekomst van exoten

Het is getuige de inhoud van dit nummer duidelijk dat invasieve exoten steeds meer oprukken in de Nederlandse natuur. Met deze toename beginnen de invasieve exoten geleidelijk een hoofdpijndossier te worden voor de water- en terreinbeheerders. De kosten voor de bestrijding van bijvoorbeeld watercrassula (*Crassula helmsii*; van der Loop et al.; Nijland, dit nummer) en Aziatische duizendknopen (*Fallopia* spp., Oldenburger & Penninkhof, dit nummer) nemen hand over hand toe, en helaas niet altijd succesvol.

Verrassend is dat de laatste jaren steeds vaker geluiden opkomen dat de bestrijding van invasieve exoten wel een tandje minder kan, omdat de soorten niet meer als schadelijk worden gezien of niet meer te bestrijden zijn. In het geval van waterwaaier (*Cabomba caroliniana*; Grutters et al., dit nummer) is daar wellicht wat voor te zeggen op basis van sommige ecologische functies van de soort, zoals misschien ook bij Japanse oester (*Crassostrea gigas*; Gittenberger & Rensing, dit nummer). Bij Amerikaanse vogelkers blijkt uit onderzoek dat er nu al door veel meer soorten van de struiken wordt gegeten dan vroeger (Gravendeel & Schilthuizen, 2016) en dat om die reden volgens de onderzoekers bestrijding minder nodig wordt. Dat lijkt echter nog voorbarig (Groenendijk & van der Spek, dit nummer), evenals de constatering dat als de bossen ouder worden de vogelkers daar dan vanzelf een minder grote rol in zal hebben (Nyssen et al., 2015). Zeker waar, maar wat gebeurt er in de tussentijd met de soorten die hun habitat overwoekerd zien worden?

Naast het accepteren van exoten die weinig tot geen impact hebben, zal steeds meer ingegrepen moeten worden waar invasieve exoten wel grote ongewenste effecten hebben op de biodiversiteit of het functioneren van ecosystemen. Beheerders laten daar geen misverstand over bestaan (Siebel & Rijks, dit nummer). Daarbij spelen ook risico's voor de volksgezondheid en andere belangen een rol. Het beleid voor invasieve exoten krijgt inmiddels wel meer inhoud: de EU stelde een lijst op van invasieve exoten die bestreden moeten worden en zal deze lijst ongetwijfeld nog regelmatig uitbreiden (de Hoop et al.; Adriaens et al., dit nummer). Daarnaast heeft iedere lidstaat de mogelijkheid om een nationale lijst van invasieve soorten op te stellen en dient vervolgens deze beide lijsten te vertalen in concrete maatregelen. Dat gebeurt bij voorkeur door preventie van introductie en uitroeiing voordat er sprake is van overlast. Als het daarvoor te laat is, dient de overheid de schade zo beperkt mogelijk te houden door de soort onder controle te houden, zie de drietrapsraket in de Hoop et al. (dit nummer). In Nederland en Vlaanderen

begint de doorvertaling van de EU-verordening in beleid redelijk op orde te komen.

Daarna gaat het echter om de daden. De voorbeelden in dit themanummer laten zien dat er in dit opzicht flinke verschillen zijn tussen de Vlaamse en de Nederlandse overheid. In België laat men de op de EU-lijst figurerende rosse stekelstaart (*Oxyura jamaicensis*) bestrijden (Adriaens et al., dit nummer), in Nederland is men huiverig om in te grijpen. Ook aan voorlichting wordt in België veel gedaan, in Nederland veel minder. Goede communicatiecampagnes over nut en noodzaak van het verhinderen van vestiging en uitbreiding van invasieve exoten zijn essentieel om het al dan niet met opzet uitzetten van exoten tegen te gaan. Handelsbelangen spelen nog te vaak een remmende rol. Zo kan het gebeuren dat in Nederland heel traag afspraken worden gemaakt om in tuincentra de verkoop van een aantal soorten aan banden te leggen.

De beheerders dienen nu grotendeels zelf op te draaien voor de kosten van bestrijding van exoten. Dat is onhoudbaar, gezien de blijvende instroom van invasieve exoten. In Naturazoo gebied is uiteindelijk de Nederlandse staat verantwoordelijk voor een goede staat van instandhouding. Die beoogde kwaliteit is er nu in meer dan de helft van de gebieden niet. Met het verder oprukken van invasieve exoten zal dit er niet eenvoudiger op worden. Gelukkig zijn ook positieve resultaten geboekt bij de bestrijding daarvan, zoals de Pallas' eekhoorn (*Callosciurus erythraeus*, Adriaens et al.; Dijkstra & La Haye, dit nummer). Ook de regionale bestrijding van sommige wijd verspreide soorten zoals de invasieve reuzenbalsemien (*Impatiens glandulifera*) lijkt goed mogelijk met een gecoördineerde aanpak (Leuven et al., dit nummer).

Tot nu toe is de aanpak van exoten vooral gericht op de soort zelf. Wellicht dat met een beter inzicht in de ecologie van de soorten een meer systeemgerichte aanpak (van der Loop et al., dit nummer) betere kansen biedt, maar deze benadering van exoten staat nog in de kinderschoenen. Hier zal veel meer werk van gemaakt moeten worden om op korte termijn

praktisch toepasbare kennis op te bouwen. Dit brengt ons op de pijnlijke constatering dat bijvoorbeeld beheerders en waterschappers in de toekomst waarschijnlijk steeds vaker moeten kiezen waar men bestrijding blijft voortzetten ten behoeve van de inheemse soorten en waar een ingrijpende verandering van de soortensamenstelling wordt geaccepteerd of dan maar voor hele andere typen ecosystemen moet worden gekozen.

Literatuur

Gravendeel, B. & M. Schilthuizen, 2016. Inheemse insecten hebben aanval op bospest ingezet. De Levende Natuur 117 (5): 208-209.
Nyssen, B., J. den Ouden & K. Verheyen, 2016. Amerikaanse vogelkers. Van bospest tot bosboom. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

*Handelsbelangen
spelen nog te vaak
een remmende rol*

Eerdere artikelen over exoten in De Levende Natuur

Wat is een "exoot"? Hengeveld, R. & F. van den Brink, januari 1998: 2-5 [themanummer Immigratie]

Systeemgericht beheer als duurzame oplossing tegen invasieve exoten H.H. van Kleef, J.M.M. van der Loop, B.J.M. Nyssen & E. Brouwer, november 2016: 251-255.

Zwartbekgrondel: een nieuwe invasieve vissoort voor Nederland? Beek, G.C.W. van, juli 2005: 170-171.

Witvinggrondel: een invasieve exoot in Rijn en Maas? F. Spikmans, J. Kranenbarg & N. van Kessel, mei 2011: 97-100.

Invasieve grondels in de grote rivieren en hun effect op de beschermde Rivierdonderpad N. van Kessel, M. Dorenbosch, J. Kranenbarg, G. van der Velde & R.S.E.W. Leuven, mei 2014: 122-128 [themanummer Ecologisch herstel grote rivieren]

Rivierkreeften, een oprukkend probleem? Soes, D.M. & R. van Eekelen, maart 2006: 56-59.

Gravende rivierkreeften: waar gaat het heen? B. Koese, E.P. Raaphorst, P.G.M. Heuts & A.E. Kolff, mei 2011: 120-123. Gevolgd door: Ingezonden brief; **Alarm voor de Rode Amerikaanse rivierkreeft!** C.F. van Beusekom, met Reactie van B. Koese en Naschrift van C.F. van Beusekom, juli 2011: 151.

Amerikaanse vogelkers groeit ongeremd door bodemleven. Putten, W. van der & F. Rienks, juli 2004: 136-137.

Amerikaanse vogelkers als invasieve soort in de kustduinen A. Ehrenburg, H.J.M. van der Hagen & L. Terlouw, november 2008: 240-245.

Is Amerikaanse vogelkers overal even invasief? M. Vanhellemont, L. Baeten, L. De Keersmaeker, K. Vandekerckhove, M. Hermy & K. Verheyen, november 2009: 339-343.

Inheemse insecten hebben aanval op bospest ingezet. B. Gravendeel & M. Schilthuizen, september 2016: 208-209.

Routinematige screening van genetische barcodes bij groene kikkers legt verborgen invasies bloot. J. Mergeay, G. Holsbeek, F.A.M. Volckaert & L. De Meester, maart 2011: 66-72 [themanummer Genetica in natuurbeheer]

Zuidelijk kantmos rukt op in duin, bos en hei: een nieuwe plaag in wording? Stieperaere, H., O. Heylen & P. Sollman, januari 1998: 42-45 [themanummer Immigratie]

Inhoud themanummer Immigratie, januari 1998

[Themanummer over "uitheemse soorten die zich binnen de grenzen van Nederland en België hebben gevestigd"]

Wat is een "exoot"? Hengeveld, R. & F. van den Brink: 2-5. ["Exoot is een invasieve, uitheemse soort die niet in Nederland en Vlaanderen thuishoort."]

Gevleugelde exoten, vloek of zegen? Lensink, R.: 6-11. [m.n. Nijlgans en Rosse stekelstaart]

Muskusrat en Beverrat: mooi maar lastig. Barends, F.: 12-17.

Exoten bestrijding vanuit ecologisch begrip. Hengeveld, R.: 18-22.

Zoetwater-exoten in Nederland: aanwinst of verstoring? Brink, F. van den & G. van der Velde: 23-30.

Hoe inheems zijn onze inheemse bomen en struiken? Maes, B.: 31-37.

In de voetsporen van de eik, postglaciale herkolonisatie-routes. Dam, B.C. van & S. de Vries: 38-41.

Zuidelijk kantmos rukt op in duin, bos en hei: een nieuwe plaag in wording? Stieperaere, H., O. Heylen & P. Sollman: 42-45.

Ecologische achtergronden van het stinzenplantenmilieu. Baas, W.: 46-49.

Bloemrijk of gifgroen?

Onder deze titel organiseert de Heimans en Thijsse Stichting samen met IVN, KNNV en SoortenNL een **symposium over de toekomst van het platteland op zaterdagmiddag 23 september**. Zal over vijftig jaar nog steeds het grootste deel van het Nederlandse platteland uit landbouwgrond bestaan? Terwijl er juist meer ruimte nodig is voor wateropvang en recreatie? En wie gaat er betalen: de natuur, de boer of de consument? Het symposium wordt gehouden in de Leeuwenbergh, Utrecht. Opgave: www.heimansenthijssestichting.nl.

In één van de volgende nummers:

- **Plantenresten in magen noordse stormvogels** ●
- **Waterriet en muskusrat** ●
- **Pesticiden in ingekorven vleermuis** ●
- **Wisenten en recreatie** ●
- **Griend in beweging?** ●
- **Bemestingsproeven graslanden Loefvledder** ●